

איך ייתכן שכל דיירי הבנין יהיו בגדר 'פסולים לעדות' ח"ו?

שאלה: בבנין שלנו כבר כמה חודשים אין ועד הבית, וכעת תלו בחדר המדרגות חשבונות חשמל שלא שולמו וכן חשבונות לתשלום של חברת המעליות מכמה חודשים שלא שולמו. בעוד שבחשבון החשמל מופיעים כמה שקלים שנוספו ריבית פיגורים, והם ממששים לצבור ריבית פיגורים - בחשבון המעליות לא הוסיפו להסכום לתשלום לא ריבית ולא הצמדה למדד. כעת אחד השכנים נרתם לאסוף כסף מהשכנים ע"מ לשלם את החשבונות - איזה חשבון עליו לשלם ותר מהר, האם חשבון חשמל שצובר ריבית כל יום, או חשבון המעלית? **תשובה:** יזרדו ככל האפשר לשלם את חשבון המעלית אף לפני שמשלם את חשבון החשמל. שכן חשבון החשמל, אף שנוסף לו ריבית הרי זה בהיתר עיסקא, שחברת חשמל עשו היתר עיסקא מהודר המועיל מעיקר הדין, לעומת זאת חברות המעליות ברובן לא חתמו על היתר עיסקא, ובחזרה התקשרות עם ועד הבית נכתב שכל איחור בתשלום יגרום ריבית פיגורים, ואף שבפועל אינם ממחרים לממש את הריבית, עצם ההתחייבות לריבית יש בה איסור לא תשימון, כמש"כ המהרש"ם (ח"ד ס"ו ק"ל"ח) שכשכותבים שהחוב יצבור ריבית, אזי אף שלא מתכננים לגבות והכוונה היא רק כדי להרתיע את הלקוחות לשלם בזמן, עוברים בלא תשימון עליו נפש.

נמצא שכל דיירי הבנין שהם יריאים ושלמים הם בחזקת פסולים לעדות כמבואר בחו"מ (ס"ו ל"ד ס"ו) ברעק"א פ"ת, שהלוא נפסל לעדות עוד לפני ששילם ריבית, מכיון שחתם על התחייבות לריבית, ויש להם להמנע מלהעיד בחופה. כמה מזעזע לחשוב על כך. לכן כל אחד שיש לו מעלית צריך לפנות לחברת המעליות ולבקש מהם להסדיר היתר עיסקא באופן המועיל, או לעבור לחברה שיש לה היתר עיסקא. (דרשו - משולחננו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עליות).

המשך עיון ודעת' מעמ' 3:

חזי היות בספרי (שופטים, עיסקא לח) מכלל שנאמר 'פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח' אין לו אלא רודף וגואל, רודף ואינו גואל, גואל ואינו רודף, לא רודף ולא גואל מנין ת"ל רוצח. וכן הביא המלבי"ם (שם, אות עד), ע"ש. הרי להדיא דאין מטרת הגלות רק להינצל מגואל הדם.

תמיכה רבתי - ואחרי ככלות הכל יש להעיר טובא בדברי המהרש"א (מכות י:) על הא דאמר' בגמ' כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וכו' במה התבונן מדבר, בשני בני אדם שהרגו את הנפש אחד הרג בשונג ואחד הרג במזיד לזה אין עדים ולזה אין עדים הקב"ה מזמין לפונדק אחד זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם וזה שהרג בשונג יורד בסולם ונפל עליו והרגו זה שהרג במזיד נהרג וזה שהרג בשונג גולה. וק"ק דמשמע מזה שהרג בשונג בלא עדים שהוצרך ליגלות ולא ידענו על מה **הוא הגלות לערי מקלט אינו רק מפני גואל הדם שיהרגו** ואם אין עדים בדבר היאך יהרגו הגואל, ע"ש.

וקושיית המהרש"א תמוה דנהי נמי שמהך טעמא שיהרגו גואל הדם לא צריך לגלות כיון שאין לא היה עדים, אבל אכתי איכא סיבה שיגלה כדי שיהיה לו כפרה או עונש על מה שהרג בשונג ולכן הקב"ה מסובב שיעניש לו גלות, ומוכח דס"ל למהרש"א שכל מטרת וענין שריצה גולה לערי מקלט זה כדי שיעניש מגואלה"ד הרודפן, וא"כ צריך עיון הרהיב הבאנו לעיל ראיות מפורשות מפי ספרים ומפי סופרים שאינו כן, ומצווה ליישב.

המשך 'רעיונות ודעות' מעמ' 4:

עד שפישפש בכיס חליפתו וראה שמהגנן שהיה לו בכיס, נשרה המדבקה עם שמו ו... נדבקה לכרטיס האשראי...!

"מה סיפור כזה אומר? שהקב"ה רצה שכרטיס האשראי שלו ייאבד והוא יתמוכד, במשך חמש דקות, עם תחושת לוח ודאגה. אבל הקב"ה רצה שבדיוק כעבור חמש דקות משהיה יתקשר להודיע לו שהכרטיס נמצא, אז אין זה יתרחש? אין המוצא אחרת כל כך בקלות את בעל הכרטיס. פשוט מאד. הקב"ה דאג שהמדבקה עם שמו תיפול מהגנן ותידבק לכרטיס האשראי...!" - ותימצא ההשגחה אפילו בכליו, ביוזם, בקנקניו ובכל פרטי המציאות אשר לו, הן לרעתו והן לטובתו" (הרמ"ק ז"ל, "שיעור קומה", ערך השגחה), המשכתי ואמרתי לצעיר: "באחת הבריות של הבנים שלי שיחיו, לא היה לי כסף לשלם את סעודת הברית. לקחתי הלוואה ושילמתי 3,550 שקל לבעל האולם ולמצרים. כשדבקתי את הצ'קים שקיבלתי מהמשתתפים בשמחה, גיליתי שקיבלתי... 3,550 שקל. הקב"ה לא שלח לי צ'קים עם 4,000 שקל ולא של 3,000 שקל, אלא דווקא את הסכום המדויק שהייתי צריך, כדי להראות לי שאני, כמו כל יהודי, מושגח ומוגה בהשגחה גמראית. יש גדולי תורה, ואפילו יהודים 'רגילים', שזוכרים שבכל פעם שהם פותחים גמרא, היא נפתחת להם בדיוק בתף שהם צריכים. יש יהודים שרבים שבע פעם שהם לומדים ומגלים במהלך השבוע, הם נתקלים בנושא או פסוק מפרשת שבוע. מה זה נותן? זה ממחיש להם שהקב"ה משיג עליהם באופן פרטני תמיד, ואומר להם: 'אני אתכם בכל רגע...' (יתד נאמן י"ג בכסלו תש"פ. נקודה למחשבה).

ארזי הלבנון תהלוכות אדירי התורה בדור הראשונים

הרב שאול הלל כולל 'שערי דעת'

גירוש פורטוגל

הזכרנו בשבוע הקודם בקצרה את מקומות התיישבותם החדשים של מגורשי ספרד. ללא ספק מקום מקלטם הסופי, הבטוח והמרכזי של היהודים היתה מלכות האימפריה העותמנית. הסולטן הבין את מה שפרדיננד מלך ספרד לא רצה לדעת, שהיהודים יביאו למלכותו רק עושר ושגשוג כלכלי, ואכן ההיסטוריה הוכיחה כי הסולטן צדק. האימפריה העותמנית החלה מאז לעלות לגדולה ביתר שאת, היהודים החרוצים שהתיישבו ברחבי הממלכה החלו ללסוור, לייצג ולייבא מוצרים, וכן נוצרה תחרות בשוק הטורקי המנומנם והכלכלה פרחו. ויש לזכור שיהודים אלו היו אנשי מעמד במקומם הקודם בהרבה מן המקרים הם רכשו השכלה חיצונית וגם אם לא, ברור שחכמת התורה שבקרבם הפכה אותם לאנשים פקחים יהודים ליהודים הזדמנויות תוך הקפדה על מצוות התורה המלמדת את האדם להיות ישר ואמין עם כל אדם באשר הוא וכדברי הנביא "דרשו את שלום העיר אשר אתם באים שמה".

לעומתה ספרד החלה מאז לרדת מגדולתה ואט אט ירדה ממעמדה כאימפריה ולא חזרה יותר למעמדה הקודם. מלך ספרד חלש האופי נותר עם הבטחות הרהב של הכמרים החשוכים שהבטיחו לו שאם רק יגרש את היהודים מארצו תהיה לו הרווחה וכל בעיות המדינה יפתרו. כמובן שלא נמצא אדם בכל ספרד שגייע לקרסולי חכמתו ופקחותו של רבינו יצחק אברבנאל, ובכלל, ברור הדבר שלא היה מקום להשוות את תרומת כל יהודי, קטן כגדול, לכלכלת המדינה. לגוי הבער שבשלהי ימי הביניים שלא ידע קרוא וכתוב [ובכלל זאת היו הכמרים עצמם], לא רכש השכלה מינימלית והיה עסוק ראשו ורובו ברווח היומי כדי לבזבז אותו בסוף היום בבית המרוז.

אך היו יהודים רבים שמצאו את דרכם לפורטוגל השכנה, אמנם גם שם שלטה הדת הנוצרית אך המלך מנואל היה נראה כמתון יותר. ביניהם היו גם רבינו יעקב בן חביב ובנו רבינו לוי בן חביב - הרלב"ח. היהודים נאחזו במקום אך לבסוף נשא המלך את ביתם של פרדיננד ואיזבלה מספרד, ותנאי הסף לנישואין מצד שליטי ספרד היה כמובן גזרת גירוש על היהודים שבפורטוגל. וכאן אירע אסון דווקא בגלל שמלך פורטוגל הכיר בחשיבותם של היהודים ותרומתם לכלכלת המדינה. שלא כמו מלך ספרד ששוכנע ע"י הכמרים שהיהודים הורסים כל חלקה טובה ועל כן ישתלם לו לגרש אותם מארצו, הבין מלך פורטוגל שהאמת אחרת לחלוטין, ועל כן הגה תכנית שטנית גרועה הרבה יותר מגזרת הגירוש; הוא החליט לנצר בכפייה את כל היהודים שבאזור מלכותו.

בפסח שנת רנ"ז, כחמש שנים לאחר גירוש ספרד, הוטבלו בכח כל ילדי היהודים, מגיל ארבע עד ארבע עשרה שנים, ולאחר מכן הוריהם שנכלאו בעיר הבירה ליסבון, חלקם הצליחו לברוח לאחר מעשה ה"המרה", ובשנת ה' רצ"א הונהגה האנקוויזיציה גם בפורטוגל, הרלב"ח ואביו נמלטו מדמיץ ועלו לירושלים, גם רבי אברהם סבע מתבר ספר צרור המור היו מאלו ששתו את כוס הערלה פעמיים, בספרד ובפורטוגל. כמו בספרד, גם בפורטוגל הגירוש נקבע ליום המר תשעה באב בשנת ה' רנ"ז, גירוש שאמור לעיל, למעשה לא בוצע במשמעות הפשוטה שלו אלא היהודים אולצו להתנצר בכפייה ורק חלקם הצליחו לברוח מהמדינה.

מתוך דאגה ואחריות אישית לרווחת משפחות האברכים תלמידי החכמים שליט"א, בפרט בתקופת קשה זו, מסייעים בהחזקת אברך לחודש מרץ החפץ חייה: "הברכה היפה גדולה ביה של ה' השיג רב בעד החזקת התורה" להעברת תרומה ביהמ"ד וכוללי אברכים "שערי דעת" ניתן ליצור קשר טלפוני 054-8440819 // 050-4102298

ל בקבלת הגליון במייל: 7676400@gmail.com

המערכת: "שערי דעת" רח' המגינים 32 ת.ד. 1778 טבריה טלפקס. 077-4102298 דוא"ל: Shaare.daat@gmail.com

ניתן להיות שותפים באמצעות "נדריים פלוס" שערי דעת - טבריה

פניני דעת

גליון לעמלי התורה ונשאי גדלה בעיה"ק טבריה ת"ו

גליון מס' 98 פרשת 'שופטים' ב' אלול התש"פ

98 השבוע בגליון:

משפט וחסד

1 דעת ומחשבה - עמ' 1
"אלול - גשם של מתנות"

2 מאמר ודעת - עמ' 2
מטרת הגלות לעיר מקלט

3 עיון ודעת - עמ' 3
תפקיד מאד מוגבר לכל אחד

4 רעיונות ודעת - עמ' 4
הדיירים 'פסולים לעדות'?

5 זווית הלכתית - עמ' 5
גירוש פורטוגל

6 ארזי הלבנון - עמ' 6

קו השיעורים של "שערי דעת" 074-740-32-90
ללמוד. להחכים. לדעת.

דעת ומחשבה

משפט וחסד

"ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת. אמירת פסוק זה מלווה אותנו משך כל חודש אלול ובפרט לקראת סופו שאז מתאחדים כולנו לאמירת סליחות... פסוק זה מטיב לבטא את מידותיו של הבורא יתברך אשר בבר חסדו על יראיו ומשפיע עלינו מטובו ומידו הרחבה.

הן עתה החילוננו את מסע הנפש אל פנימיותה ואל מרבדי עמקה למען טהר ולמען הסד ממנה את סיגיה אשר נדבקו בה במשך שנותיה, שנה זו וחברותיה.

התרוממות הנפש, אשר מנסה להגיע לפסגות חדשות, להתנתק - ולו במעט - מהעבר הלא רחוק, עלולה להביאנו למחשבות מוטעות בדבר שיוך חסדי הבורא יתברך לעצם המשפט הבא לקראתנו.

המשפט עצמו - מגלים לנו חז"ל (במדשר) - הינו הדבר האהוב ביותר על הבורא והיוצר. והביאו ע"ז משל למלך שהיה לו בן קטן אהוב ביותר ונחמד כמו"כ היה לו פרדס אשר אהבו ביותר משאר פרדסיו, עמד ונתן הפרדס הנחמד לבן הקטן. כך אמר הקב"ה לאומות העולם, את עם ישראל אני אוהב מכולם "כי נער ישראל ואוהבהו" וכן אוהב אני את המשפט "כי אני ה' אוהב משפט" נותן אני מה שאהבתי לעם אשר אני אוהב, וזהו שופטים ושטרים...

מיסב את לבנו לתאמר נפלא המשגיח זה הגר"י לוינשטיין זצ"ל אשר בשיחתו אמר שמאמר זה מקנה לנו מבט חדש על ענין המשפט. כי מדברי חז"ל אלה למדים אנו שהמשפט הוא דבר יקר מאוד שהקב"ה אוהבו יותר מכל דבר אחר משום שישודו הוא במידת האמת ומכוחו זוכים לעוה"ב אן ח"ו להיפך וזהו המתנה לישראל.

ודווקא כשנמצאים אנו בתחלת חודש אלול וכאז"א מאתנו מפשפש במעשיו לראות היכן נמצא הפגם שומה עלינו להתחזק בידעה זו. כיון שהאמת היא שבתוכנו אנו מרגישים כי "היה טוב" "אפשר להסתדר" עם יום הדין, הרי למדנו בגישבות וממשיכים אנו ללמוד בכלל, ומה כבר יש לדרוש מאתנו, ויותר מכן, אולי יש אפי' החושבים כי נמצאים הם "בפלוס" ויכולים לתת מזכויותיהם לנצרכים, ממש גמ"ח של מצוות, ובפרט כשיודעים אנו כי הקב"ה מקור החסד מקור האהבה וזה מחזק בלבנו את ההרגשה שאנו בבני בית אלול ואולי נזכה ליחס מעודף ולהתחשבות בדרגתינו, טעות זו - אומר הגר"י לוינשטיין - נובעת מתוך חוסר הבנה במהות המשפט - כאשר יבין האדם מהו "משפט" יראה כי אין מקום כלל למחשבות מעין אלו.

המשפט נובע ממידת האמת ותפקידו הוא להעמיד את הדברים על אמיתותם, וכשם שחוקי התורה אינם נבונים על הסכמה בחוקי בשר ודם אלא הם אמיתות המציאות, וגם המשפט הינו המציאות האמיתית ומה שייך כאן מחשבות של "ויתור" והתחשבות במצב. וכי יעלה על הדעת שמורה הוראה אשר רודף הוא אחר חסד ועזרה לזולת וכולו שופע אהבת ישראל, כשתבוא לפניו שאלה באיסור והיתר או בהל' שבת יפסוק להיתר רק מפני שהוא מעונין "לעזור לשואל", הרי לעזרה זו אסון יקרא ומה שייך לצפות ממנו להפעיל את מידותיו הנאצלות בעמדו על מדוכה זו? כך הוא בימי הדין, הקב"ה עוסק בהעמדת העולם על אמיתותו ועליונו מוטל להכין עמנו לזה.

מאמר ודעת על פרשת השבוע. מאת רב ביהמ"ד שליט"א

"אלול - גשם של מתנות"

מצויים אנו בפתחו של חודש אלול, ימים של התעוררות וחיזוק בעבודת ה'.

בדרך דורות מאיתנו להעמיד בפיטח ושומר הדוק על כל שער הערים המדינה, על מנת לוודא שכל המתרחש בטוח שיפוטן נעשה על פי הצדק והמשפט. וכך אומרת התורה: "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך אשר ה' אלוךך נותן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק".

בדרך רמז ידוע בשם השל"ה הק' שהפתחים והשערים בהם צריכים אנו לשים שופטים, הם שערי הגוף ופתחיו: אוזניים, עיניים, אף ופה. להיווכח ולדעת שכל התוכן ששומע, רואה, מדבר ואף נושם האדם - הכל נעשה בצורה טובה ומבורקת והוא אינו נחשף לתכנים שיחוללו שמות בנשמתו הטהורה, ויגרו את חושיו ועצביו בצורה מופרזת והרסנית.

אך מתאים מפרשה זו להתחיל בה את תהליך התשובה שנמשך ארבעים יום מאלול ועד יום הכיפורים על מנת להוכיח לקב"ה שאנו רוצים באמת לשוב אליו, השינוי שאנו עושים הינו רציני ומשקל תקופה מכובדת של ארבעים ימים בהם אנו משתדלים למעבר להרגלנו ומקווים שהשינויים אותם אנו רוצים להכניס לשגרה - יתקבעו בנפשנו מלכת כל חייו. בית או מקום של טפח ותוחוץ כנדרש, מעלה אבק וחולדה לא עד, אט, למצב שבו צריכים לשקול עד כמה כדאי לתקן את הקיים מאשר להשקיע בחדש. דבר זה נכון לגבי הרבה חפצים ומקומות, אך ישנם יוצאים מן הכלל בהם משקיעים בשימור, יעלה ככל שיעלה: חפצים שאין כמותם בעולם כולו וגם אם נשחזר אותם הרי שבידונו יהיה העתק אבל לא מקור. נשמתו של כל יהודי יגינה ייחודית! אין כמותה בכל העולם כולו, לא הייתה כמותה ולא תהיה כמותה. לכל אחד יש תפקיד שעליו להשלים בפסיפס האלוף המרהיב מאז אדם הראשון ועד ביאת משיח שאז יתבצע התיקון השלם. יהודי אי אפשר להחליף, חייבים להשקיע בשיפוצו וניקונו...

מזלו של חודש אלול, "בתולה". במשנה בוצאים אנו מושג של "קרקע בתולה", דהיינו קרקע שלא נחפרה מעולם. אך לאחר שנחרשה הקרקע או חפרו בה לצורך מסוים - איבדה הקרקע את שם התואר שלה ואינה בתולה עוד.

אזילו של החודש מרמז לנו, כך כותבים הספרים הפדיוניים, שכוחה של התשובה חזק עד כדי להשיב את המצב לקדמותו. אפילו למצב שהיה קודם ההטא עד שלא נשאר סימן ורושם מהטאט שנעשה. לכאורה, תשובה אמיתית אינה ניתנת לביצוע. במשך כל ימות השנה לא הפקדנו כמיוחד על דברי התורה ומצוותיה, כל אחד בתחומו שבו גבר עליו יצרו. אין נוכל בפרק זמן של ארבעים יום לתקן את מה שקלקלנו ולהוסיף עד כך עלו בקלה או התחזקות טובה למשך השנה החדשה?

יש לבאר זאת באמצעות משל, מספרים כי מפקח אזורי על בתי החולים הפסיכיאטריים הגיע לביקור באחד מבתי החולים, גיגש למנהל בית החולים ומחליט כיצד להעניק באיזו דרך בודקים כאן את רמת בריאותו הנפשית של המאושפז ומחליטים כיצד להעניק לו טיפול? "המנהל התלהב וניתנת לו ההזדמנות הראויה את ידענותו, "אווו", פיתחתי שיטה ייחודית לכדי לדעת באיזה מצב נפשי נמצא המאובחן שלפנינו. אנו ממלאים אמבטיה עד דנותיה, נותנים בידו מזלג, כפית, כוס ודלי. המשימה שניתנת לו היא - לרוקן את האמבטיה באמצעים העומדים לרשותו". "זה נשמע נהדר", היה תורו של המפקח להתלהב. "בוודאי עובדים אתם לראות האם יבצר במזלג, בכפית, בכוס או בדלי על מנת לרוקן את האמבטיה, וכשמטופל משתמש בדלי - אין מקומו אצלכם. כי מנת המשכל שלו תקינה לחלוטין".

"צר לי לאכזב אותך אדוני המפקח", כחכם מנהל בית החולים בגרונו, "דומי וגם אתה צריך לעבור אצלנו טיפול קטן".

"מה?", לא האמין המפקח למשמע אוזניו.

"אני?! מה לא טוב בהם שאמרתי?"

"אדם שנפשו בריאה", נד המנהל בראשו, "מוציא את הפקק האוטם את חור הניקוז וכך מרוקן את האמבטיה..."

הסוד נעוץ בכך שבמקום להוציא הכפות וכוסות את כל החטאים והלכלוך שאגרה נשמתו בשקדנות וחריצות בפקידו של גנרל יצר הרע, ביכולתו לפתור את הבעיה בצורה שיטתית בהרבה: לפתוח את הפקק האוטם את האמבטיה וכל הוזהמה נתנתק בשניות ויתשוטף ההוגה...

במקום להשקיע בתיקון מידות רבות; בחיזוק בלימוד התורה; בשלום הבית; ביחס לילדים ולחולת - יכולים אנו לנצל את החודש הנעלה שלפנינו, אלול, על מנת לפתוח את הפקק האוטם את ליבנו ובבט אחת נתנתק מהלכלוך ונאחו בבורא עולם באמצעות תשובה מאהבה.

ימי אלול הם הימים בהם אפשר להגיע לקירבה עצומה לה' יותר מכל השנה, ואפשר לקבל השפעות ומתנות גדולות לכל השנה כולה. כל שעלינו לעשות הוא להתנתק.

עיון ודעת מערכות בסוגיות הש"ס ועניני הלכה

הרב אברהם פרידה

כולל 'יביע אומר'

בענין - מטרות הגלות לעיר מקלט

צדדי החקירה

יש לחקור במה שאמרה תורה דכל רוצח בשגגה גולה לעיר מקלט, האם מטרת הגלות היא 'רק' כדי שינוס שמה רוצח להינצל מיד גואל הדם, או דילמא לבד ממה שבאה להציל באה גם 'להעניש' את ההורג בשגגה, אי נמי באה גם ל'כפרה' על חטאו כקרבן? והנה מלישמו דקרא נראה שבאה רק למען הצלת הרוצח מיד גואל הדם, כמבואר בס' משפטים (שמות כא, יג) 'ואשר לא צדה והאלוקים אנה לידו ושמתו לך מקום אשר ינוס שמה', וכן בפ' מסעי (במדבר לה, ו) 'את שש ערי מקלט תתנו לנוס שמה הרוצח', וביותר בפרשתנו (דברים טו) 'פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח וכו' על כן אנכי מצוך לאמר שלש ערים תבדיל לך, דקאמר 'על כן'. אלא דבסי' העמק דבר לגאון הגני"ב (שם) ביאר וז"ל: אבל עיקר מצות ערי מקלט בא אפילו בלי מורא מגוה"ד, וכן בשביל שהגלות מכפרת על רוצח בשגגה, רק מה שצוה הכתוב שלש ערים וגו' הוא מזה הטעם של מורא גוה"ד, ע"כ. ונראה דיש לדרקדק כן בלשונו הוי"ב של רש"י (סו"ק ו) 'פן ירדוף גואל הדם- לכן אני ואמר להכין לך דרך וערי מקלט לך, כלומר דכוונת התורה 'פן ירדוף' וכו' הוא בנותן טעם מדוע צריך להכין לך דרך וכן לייחד ערי מקלט 'לבי' כדי שלא יארך זמן מנוסתו ויתפס ביד גואל הדם, אבל על עצם ערי מקלט יש לומר דהוי לכפרה או לעונש, ודו"ק.

הנפק"מ. א. בערוך לנר (מכות ח) כתב להסתפק מה הדין באשה שהרגה בשוגג האם גולה לעיר מקלט, דודאי אי גלות עונש הוא איזי הוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה, אבל אם גלות כפרה הוא י"ל דמעט קרא מדכתיב (במדבר שם) 'לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהייה שש הערים האלה למקלט', 'לבני ישראל' ולא לבנות ישראל, וכמו דרש"ך כן ג"כ במנחות (סא); בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות אף דסמיכה דג"כ לכפרה דכתיב 'וסכר ידו וכן ראש העולה ונרצה לו עיבק עלי'. ומוכח ראיתי בפירוש שבנשים יש דין גלות מהא דאמרין בגיטין (יב) אשה שגלתה לערי מקלט בעלה חייב במזונותיה, ע"ש. אך עדיין צ"ע מ"ט לא ממעטינן אשה ועבד מ'בני ישראל', והנה באו"ח (סי' יד) כבר הקשה המג"א ג"כ למה לא ממעטינן נשים מצייצית מדכתיב בני ישראל, אך י"ל שכן תרצה האחרונים מבני ישראל לא מיותר, אבל הכא לא שייך כן דמיותר הוא מדכתיב 'הווי לכם' הרי בני ישראל בכלל, עכ"ד.

[ונראה ליישב ע"פ מה שכתב בערוך השולחן (או"ח סי' יד ס"ו) דבכל התורה דכתיב בני ישראל וגם הגוים בכלל, ורק בקרבנות מפני שבעודת המקדש הוא רק בזכרי כהונה דכתיב בני האיש ולא בנות האהרן לקדושתם וכוונתו לא נכנסו רק הזכרים, ולכן בענינא דקרבנות דכתיב בני ישראל נתמעטו נשים כמו בסמיכה ושאר עבודות בקידושין (לו) וכן במנחות (סא); לענין תנופה נתמעטו נחתי ואשה מבני ישראל מפני שבקרבנות הזכרים לבדם עובדים, וראיה ברורה שגם נשים נכללו בבני ישראל דכתיב 'על כן יאכלו בני' אין גיד הנשה כי נגע בכך ירך נעיק, ואטו נשים לא בנות ועיבק בניהן].

ב. בס' כלי חמדה עה"ת (משפטים אות ח) כתב לדון בדין אדון שהרג את עבדו בשוגג ועמד יום או יומים, האם גם בזה אמרינן דין 'אם יום או יומים יעמוד לא יקם כי כספו הוא' (שמות כא, כא), שנראה דרך בחיוב מיתה שהוא נקמה אמרי' 'לא יקם' דכיון שהוא כספו אין אנו מקימים בו את הנקמה להמיתו, דנמתת ב"ד עיקרו הוא היו עונש אע"ג דמגיע לו כפרה עי"ז, ובה הקילה התורה שאם לא מת מיד לא יקם, אבל לענין גלות שהוא כפרה נראה פשוט שאין נפק"מ אם כספו הוא או לא. הרי גידיון זה תלוי בענין גלות או לא עונש או כפרה. וע"ע בכלי חמדה (מסעי אות ג) שכתב לדון אם גלות תפסור עם הוא אחר מדין קל"ב, דאם גלות עונש שפיר יכולה לפסור קל ממנה, אבל אם כפרה היא לא תפסור כמבואר בתוס' כתובות (ל).

הראיות (מראה מקום) - מפשטות לישבא דהש"ס נראה דגלות היא לכפרה, וזה יצא ראשונה בגמ' מכות (ב:) הן של עשו מעשה ליגלו לו היכי דתהוי להו כפרה (וכמבואר בתוס' לקמן יא; ע"ש). וכן לקמן (ח) שגגת סייף נתנה לכפרה. ובגמ' כתובות (לח) אבל הרגו דרך ירידה דנתנה שגגתו לכפרה. וכן משמע בדברי הרמב"ם בהל' רוצח (פ"ה ה"ו) שכתב ההורג בשגגה ונתהיה השגגה קרובה למזיד אינו גולה, מפני ששוגגו חמור אין גלות מכפרת לו. וכן (שם, פ"ז ה"ז) רוצח שרוב לעירו אחר מות הכהן הגדול הרי הוא כאלו כל אדם, והאם הרגו גואה"ל נהרג עליו שכבר נתכפר לו בגלותו. וע"ע באור שםח"ל רוצח (פ"ה ה"ב) דהוכיח מהא דנגמר דינו ומת מולכין עצמותיו לשם, הרי דמשום כפרה מגלין אותו. וראה בספר החינוך (מצוה תו), ואכמ"ל. אולם בריטב"א (מכות ב:) מבואר דגלות עונש הוא, וז"ל: דשאין גלות שאינה כפרה מסה, ומיתת כהן גדול היא שמכפרת עליו, ועוד שהיא אינו יצא חוץ לתחום נהרג, ודבר המסור לכ"ד' להגלותו, משא"כ בכופר שאין ממשכנין אותו וכו', ע"ש. הרי דעיקר דין גלות לא לכפרה באה אלא לעונש.

המשך בעמ' 5

רעיונות ודעת

תפקיד מאד מוגדר לכל אחד

שח הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א: צעיר אחד ממכירי שוחח עימי לפני תקופה על חיזוק באמונה והצנתי לו לקרוא את העלון השבועי המחולק בהרבה בתי כנסיות, של הרב קלצקין, המביא בכל שבוע "סיפורים טריים", סיפורים של יהודים, מכל הגילאים החוגים והעדוה מספרים סיפורי "השגחה פרטית". "לא תמיד כל הסיפורים מסתיימים אבל זה יפה לקרוא כיצד בכל יום ישנם עשרות סיפורי השגחה פרטית. כאן אתה גם יכול לקרוא סיפורים מעניינים וגם להתחזק, שהקב"ה משגיח ושומר עלינו בכל רגע, על כולנו". אגב סיפרתי לו ספור מעניין שקראתי רק לאחרונה, על אברך שלמד "אור החיים" על פרשת יתרו ובהעדות ספר ה"אור החיים" של "עוז והדר" הבחין שם במובאה מפסקי ה"שבט הלוי" זצוק"ל שפסק שכל יוצאי חלציו של ה"תוספות יום טוב" צריכים לחגוג את ר"ח אדר כיום שמחה, להודות להקב"ה על נס פרטי שאירע לזקנם ה"תוספות יום טוב" באותו יום. האברך היה המום. כיון שהיה זה בדיוק ביום ר"ח אדר, והוא עצמו הוא מצאצאי ה"תוספות יום טוב".

הצעיר פגש אותי השבוע ושאל אם יש לי חמש דקות פנויות. "השגתי לאחרונה את העלון על ההשגחה פרטית? כשיש לי מעט זמן, ואני זמני ונאה. אבל משהו לא מרגיש לי טוב ואשמח לשמוע מה יש לך להגיד על כך".

"ובכן?" "יש סיפורים מופלאים ומיוחדים. שני ילדים מצאו מעטפה בסעודת אירוסין עם 300 דולר עליהם נרשם כתוב יב' ס'יעתא דשמיא'. אביהם זיהה מיד את כתב היד. היה זה כתב היד של אביו, סב החתן, שרשם לעצמו על המעטפה שהכל בסייעתא דשמיא וזכותו של אותר בעל האבידה מיד. יהודים פגעו במשיהו, ביקשו את סליחתו ומיד נושעו. בחור נכנס לתדר והכלבשה בחוף הים, הרים ארנק מלא בכסף וכרטיסי אשראי, עם תעודת זהות של... דוד שלו, וכן הלאה. אבל הרבה אנשים בעלון סיפורים כדוגמת זה שהרב-קם שלהם היה ריק, בכיס היה להם רק 25 שקל להטעין אותו ואז, באורח פלא, הגיעו להם חמשת השקלים הנוספים. אברכים מספרים על קשיים כלכליים גדולים ועל כך שהיה חסר להם מאה שקל לקניות לשבת ובאורח פלא - המאה שקל הגיע. השבוע סיפרו בעלון ה"השגחה פרטית" על בניו מגורים שעלה באש בבני ברק, דירות שלמות נשרפו, כולל דירת קרקע שניזוקה קשה מאד, חוץ משולחן השבת, שבני ערוך נמוך, עם מפה צאורה וכלים נאים, ואפילו פיה לא הגיע לשולחן. הכל נשרף, חוץ משולחן השבת".

"וה, ומה גורם לך לא להרגיש נעים בכל זה?" שאלתי.

"אני שואל אותך לא היה עדיף לזה שהיו חסרים לו כמה שקלים לנסיעה באוטובוס והוא השיג אותם באורח פלא, שהקב"ה יתן לו רכב פרטי? לא היה עדיף לאותו אברך שחסר לו כמה שקל וזהאם הגיעו אליו בצורה נישת, שהקב"ה יתן לו מיליון שקל, שיתפרו לו את כל הטרדות הכספיות שלו? אני לא מבין: אם תשאל את המשפחה מבני ברק, שחצי מדירתם עלתה באש ושולחן השבת נשאר, הם בוודאי יגידו לך שהיה עדיף להם שרק השולחן שלהם יישרף וכל הדירה תישאר שלמה. אם כן, מהי ההתלהבות מכל הסיפורים האלה?"

"שנאמרו מדברים על כך שכולנו מונגהים ומושגחים בהשגחה פרטית", הסברתי לו, "אין הכוונה שאנחנו מבקשים משהו והקב"ה מיד שולח לנו אותו. השי"ת שלח אותנו לכאן לתפקיד מאד מוגדר המתאים רק לנו, והוא מעניק לנו את כל הכלים, וגם את כל הקשיים והניסיונות, בדרך להשגת המטרה לשמה באנו לעולם. יש אנשים שד' שלח אותם לעולם כדי להתמודד עם ניסיון העושר, ולשם כך הוא מעשיר אותם, ויש כאלו שד' שלח אותם לעולם היה כדי להתמודד עם ניסיון העוני, ולכן הם עניים. יש משפחה שהתפקיד הרוחני שלה כעת הוא להתמודד עם חיי תורה למרות שדירתם נשרפה ויש כאלו, רחמנה ליצל, שנבחרו להתמודד עכשיו עם מחלה, ולכן הם חולים".

"העונה של השגחה פרטית" שונה לחלוטין. הכוונה היא שככל המצב בו אנו חיים, ד' משגיח עלינו, על כל אחד ואחד מאיתנו. אנחנו לא לבד בשום מצב. לא מסתכלים עלינו בכללות, לפי סקר או לפי סטטיסטיקה כללית, אלא השי"ת נותן לכל אחד מאיתנו בדיוק מה שטוב ונצרך לנו, באותו הרגע. גם כשנפוצה שריפה בבנין, הקב"ה קובע מה בדיוק צריך להישרף, ומה לא, בפרטים הקטנים ביותר. וכשדירה שלמה עולה באש, ואילו על השולחן השבת הערוך לא הגיע אפילו גרגר של פית - הקב"ה הראה לבעלי הדירה: אני אתכם. אני משגיח עליכם באופן ישיר ואני מראה לכם שאני זה שקבעתי בחכמה עליונה מה צריך להישרף ומה ייצל מהשריפה. כשחסר לאברך מה שקל או מחיר נסיעה באוטובוס והנה הכסף מגיע אליו בצורה מיוחדת, הקב"ה מראה לו: לא טוב לך לחיות בעולמי עם מיליון שקל בכיס אין? אז תפקידך נעלה ללמוד תורה מתוך עושר. אבל אם אני רוצה שיהיו לך מאה שקלים שחסרים לך - אתה תקבל אותם, לפעמים באורח פלא. מדוע? כי אני משגיח ושומר עליך, כל רגע, כל שנייה. כל מה שמגיע לך, אבל בדיוק - תקבל ממני!!!".

"לפניי כתובים סיפור אברך ב'קו ההשגחה' שאבד לו כרטיס אשראי. לא חלפו חמש דקות ומישהו העניק לי דוחו לו על המטריה, הכרטיס, לפי המדבקה עם שמו ומספר הטלפון שלו שהייתה דבוקה לכרטיס הישראכרט. האברך הנבון לא הבין מהיכן הגיע מדבקה עם שמו לכרטיס האשראי שלו..."

המשך בעמ' הבא